

IVICA CRNIĆ

UTVRĐIVANJE IZNOSA
NOVČANE NAKNADE
NEIMOVINSKE ŠTETE

Pravne teme

IVICA CRNIĆ

**UTVRĐIVANJE IZNOSA
NOVČANE NAKNADE
NEIMOVINSKE ŠTETE**

 Organizator

Zagreb, 2013.

Biblioteka
PRAVNE TEME 5

Urednik biblioteke
IVICA CRNIĆ, dipl. iur.,
odvjetnik u Zagrebu

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 833023

ISBN 978-953-7585-44-0

SADRŽAJ

PREDGOVOR	XI
Mogu li se novcem platiti tjelesne i duševne patnje i strah ..	XI
Neke povijesne sličice	XI
Pravno-etički prijepori	XII
Uloga sudova u zaštiti prava osobnosti	XIII
Što je sporno	XIV

KRATICE I PREGLED IZVORA ZA SUDSKU

PRAKSU	XVII
--------------	------

UTVRĐIVANJE IZNOSA NOVČANE NAKNADE NEIMOVINSKE ŠTETE

SPORNA PITANJA UTVRĐIVANJA IZNOSA NOVČANE NAKNADE NEIMOVINSKE ŠTETE	1
--	---

I. NEKE NAPOMENE O NEIMOVINSKOJ ŠTETI

1. Ustavni i zakonski okviri	2
2. Uloga sudova u zaštiti prava osobnosti kroz primjenu instituta naknade neimovinske štete	4
3. O objektivnoj koncepciji neimovinske štete	4
4. Tko ima pravo na naknadu neimovinske štete	5

II. OPĆENITO O PRAVIMA OSOBNOSTI

5. Pojam	6
5.1. Ljudska prava	7
5.2. Prava osobnosti	8

SADRŽAJ

PREDGOVOR	XI
Mogu li se novcem platiti tjelesne i duševne patnje i strah ..	XI
Neke povijesne sličice	XI
Pravno-etički prijepori	XII
Uloga sudova u zaštiti prava osobnosti	XIII
Što je sporno.....	XIV

KRATICE I PREGLED IZVORA ZA SUDSKU PRAKSU.....	XVII
---	------

UTVRĐIVANJE IZNOSA NOVČANE NAKNADE NEIMOVINSKE ŠTETE

SPORNA PITANJA UTVRĐIVANJA IZNOSA NOVČANE NAKNADE NEIMOVINSKE ŠTETE.....	1
---	---

I. NEKE NAPOMENE O NEIMOVINSKOJ ŠTETI

1. Ustavni i zakonski okviri.....	2
2. Uloga sudova u zaštiti prava osobnosti kroz primjenu instituta naknade neimovinske štete	4
3. O objektivnoj koncepciji neimovinske štete.....	4
4. Tko ima pravo na naknadu neimovinske štete.....	5

II. OPĆENITO O PRAVIMA OSOBNOSTI

5. Pojam.....	6
5.1. Ljudska prava	7
5.2. Prava osobnosti	8

6. Osnovna ili opća prava osobnosti	9
6.1. Koja riječ više o pravu na različitost	10
7. Podoblici prava osobnosti.....	11
8. Prava osobnosti prema ZOO-u (čl. 19. ZOO-a)	12

III. PRAVIČNA NOVČANA NAKNADA

9. Može li se neimovinska šteta uopće popraviti u novčanom obliku	13
10. Razlika između imovinske i neimovinske štete.....	14
10.1. O pojmu neimovinske štete	14
10.2. O pravnom nazivlju	15
10.3. Načini popravljanja neimovinske štete	16
10.4. Naknada neimovinske štete u obliku rente	17
10.5. Kriteriji za dosuđivanje naknade štete kod ugovorne odgovornosti za štetu	19
10.6. Kriteriji za pravne osobe.....	21
11. Pravna osnova.....	23
11.1. Činjenice (kriteriji) za dosudu naknade.....	23
11.2. Promjene koje to zapravo nisu.....	25
12. Kada ne postoji pravo na pravičnu novčanu naknadu ...	26
12.1. Relativno male posljedice ne isključuju pravo oštećenika na isplatu naknade.....	29
13. Zakon o obveznim odnosima u sukobu s Načelima UNIDROIT-a	29

IV. JOŠ O ČINJENICAMA KOJE UTJEČU NA IZNOS (VISINU) NOVČANE NAKNADE NEIMOVINSKE ŠTETE

14. Fizičke boli	31
15. Duševne boli - smanjenje životne aktivnosti.....	36
15.1. Izvadak iz Orijentacijskih kriterija	38

15.2.	Duševne boli imaju značenje činjenice	39
15.3.	Smanjenje životne aktivnosti obuhvaća sva ograničenja oštećenikovih životnih aktivnosti ...	40
15.4.	Trajanje duševnih boli	40
15.5.	Druge okolnosti slučaja.....	41
15.6.	Stupanj (postotak) invaliditeta.....	42
15.7.	Nije dopuštena "mehanička" procjena podatka o utvrđenom stupnju invaliditeta	44
15.8.	Oštećenikova životna dob.....	46
15.9.	Oštećenikovo zanimanje (profesija)	47
15.10.	Slobodno vrijeme i izgubljene životne radosti	48
15.11.	Stanje kome	49
15.12.	Neki drugi slučajevi.....	50
16.	Duševne boli - posebno o gubitku školske godine ili uništenoj ili umanjenoj mogućnosti daljnjeg razvoja i napredovanja.....	51
17.	Duševna bol - naruženost	53
18.	Strah.....	58
19.	Činjenice (kriteriji) u slučaju smrti ili osobito teškog invaliditeta bliske osobe	61
19.1.	U slučaju smrti.....	61
19.1.1.	Krug ovlaštenika	62
19.1.2.	Istodobna smrt dvaju ili više bliskih srodnika	64
19.1.3.	Trajnija zajednica života	65
19.1.4.	Sudskomedicinsko vještačenje i Orijentacijski kriteriji	65
19.2.	Smrt bliske osobe povezana s dodatnim štetnim posljedicama	67
19.3.	Osobito teški invaliditet bliske osobe.....	67
19.3.1.	Krug ovlaštenika.....	68
19.3.2.	Što se smatra osobito teškim invaliditetom i manifestacije tog invaliditeta	70

19.3.3. Sudskomedicinsko vještačenje i Orijentacijski kriteriji.....	74
20. Kriteriji kod naknade štete nastale informacijom u medijima	76
20.1. Mediji su moć bez pravog nadzora.....	76
20.2. Pravo na tužbu.....	78
20.3. Što utječe na iznos (visinu) naknade neimovinske štete	79
20.3.1. Strah političara.....	79
20.3.2. Odgovornost i strah odvjetnika	81
20.3.3. Strah sudaca.....	81
20.3.4. Nakladnici - profit veći od kazne	83
20.3.5. Medicinsko vještačenje duševnih boli nije potrebno	84

V. ORIJENTACIJSKI KRITERIJI VRHOVNOG SUDA IZ 2002. I NJIHOVA AKTUALNOST U PRIMJENI NOVOG ZOO-a

21. U Europi ne postoje jedinstvene metode vrednovanja neimovinske štete.....	86
22. Pravno značenje Orijentacijskih kriterija	88
23. Orijentacijske kriterije mora se periodički usklađivati..	89
24. Orijentacijski kriteriji nisu matematička formula.....	90
25. Orijentacijski kriteriji aktualni su i u primjeni novog ZOO-a.....	91

VI. POSTUPOVNA (PROCESNA) PITANJA

26. O sastavljanju tužbe.....	93
26.1. Što treba sadržavati tužba (čl. 186. ZPP-a)	94
26.2. Smanjenja životne aktivnosti i naruženja nema, ali ipak ima.....	94

26.2.1. Značenje Europskih indikativnih tabela za ocjenu umanjenja psihičkog i fizičkog integriteta	96
26.3. Iznošenje činjenica u povijesnom dijelu tužbe	98
26.4. Usporedba sa zahtjevima za naknadu imovinske štete	100
26.5. Umjesto suđenja, arbitrarnost i samovolja	101
26.6. Minimum činjenica koje bi tužba trebala sadržavati	102
27. Određivanje medicinskog vještačenja	104
27.1. Ponešto o sukobu sudskih medicinskih vještaka i osigurateljnih cenzora	105
27.2. Kad medicinskog stručnjaka angažira jedna od stranaka u sporu	106
27.3. Sadržaj zadatka (naloga) medicinskom vještaku ..	108
28. O (ne)potrebi sudskog medicinskog vještačenja	110
28.1. Primjeri	110
29. Pokušaji osigurateljnih društava da nametnu svoje kriterije (tablice)	113
30. Postupanje prvostupanjskog suda	117
30.1. Sadržaj izreke	118
30.2. Sadržaj obrazloženja	119
31. Postupanje drugostupanjskog suda	120
32. Položaj Vrhovnog suda prema mogućnosti ujednačivanja sudske prakse	121

PRILOZI

Prilog I. - Izvadci iz Ustava Republike Hrvatske	125
Prilog II. - Izvadci iz Zakona o obveznim odnosima	128
Prilog III. - Izvadci iz Zakona o parničnom postupku	132
Prilog IV. - Izvadci iz Zakona o medijima	145

Prilog V. - Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje	
visine pravične novčane naknade nematerijalne štete	148
Uvodne napomene	148
Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje	
visine pravične novčane naknade nematerijalne štete ..	149
Fizički bolovi.....	150
Strah.....	151
Duševni bolovi zbog smanjenja životne	
aktivnosti	152
Duševni bolovi zbog naruženosti	153
Duševni bolovi zbog smrti bliskog srodnika	153
Duševni bolovi zbog naročito teškog	
invaliditeta bliske osobe	154
LITERATURA	157
ABECEDNO KAZALO POJMOVA.....	165

PREDGOVOR

Mogu li se novcem platiti tjelesne i duševne patnje i strah

Mogu li se novcem platiti odnosno naknaditi tjelesne i duševne patnje, strah, užas, frustracije, povreda dostojanstva, časti, ugleda, dobrog glasa, gubitka bliske osobe (*pretium doloris*) i slične nevolje koje su pretrpjele žrtve raznih oblika nasilja ili štetnih događaja? Može li se, dakle, novcem naknaditi neimovinska šteta?

Ako je to moguće, kako utvrditi koliki iznos odštete u novcu pripada žrtvi? Kako ujednačiti sudsku praksu i time osigurati ustavno načelo jednakosti svih pred zakonom, u ovom slučaju žrtava (oštećenika)?

S tim pitanjima susreću se i danas oštećenici (žrtve) i njihovi pravni zastupnici, štetnici i osobe koje za njih odgovaraju, napose osiguratelji kao i njihovi pravni zastupnici, sudski medicinski vještaci i suci. Svima njima namijenjen je ovaj rad s ciljem da se upozori koja činjenična i pravna pitanja valja imati na umu kad se određuje iznos (visina) pravične novčane naknade.

Neke povijesne sličice

Riječ je o životnim događajima i pravnim pitanjima koji tisućljećima izazivaju dvojbe i prijepore.

U najstarijoj povijesti zaštita osobe bila je prepuštena žrtvi koja je sama ostvarivala pravdu, uz neograničenu privatnu osvetu. Poslije se neograničena osveta svela na *talionsko* načelo, tj. na izjednačivanje s nanesenom povredom (oko za oko, zub za zub).

Daljnja modifikacija bilo je odricanje oštećenika od osvete ako mu štetnik plati određenu svotu ili dade drugo imovinsko (materijalno) zadovoljenje.

U klasično doba rimskog prava napad na tuđu osobu nazivao se *iniuria*. Ona je mogla biti stvarna (napad na tjelesni integritet, povreda slobode) ili verbalna (napad na ugled ili čast). Za sve slučajeve *iniuriae* bila je dopuštena tužba - *actio iniuriae aestimatoria*. To nije bila naknada neimovinske (nematerijalne) štete u modernom smislu, već su suci određivali kaznu štetniku, prema slobodnoj procjeni.

Pravno-etički prijepori

U *pravno-etičkom* smislu postoji, naime, prijepor o opravdanosti novčanog oblika popravljjanja neimovinske štete. Protivnici potrebe njezina naknađivanja u novcu dosta logično upozoravaju na nemogućnost ljudi pri nalaženju pravih, dakle ponajprije objektivnih mjerila ocjenjivanja tjelesnih (fizičkih), duševnih boli ili straha koji je netko pretrpio. Tvrde da je pri neimovinskim štetama riječ zapravo o nekim moralnim ljudskim vrijednostima koje se ne bi smjele popravljati isplatom u novcu.

Suprotno stajalište, koje uzima u obzir i iznesene argumente, ipak prevladava. Novčanu naknadu koju oštećenik dobiva ne treba shvatiti, naime, kao *ekvivalent* ugroženom ili izgubljenom dobru. Novac treba oštećeniku osigurati mogućnost pribavljanja drugih dobara i ugodnosti koje mu pomažu da lakše prebrodi tjelesnu ili duševnu krizu ili strah nastao kao posljedica štete. Isplata neke svote barem može ublažiti osjećaj neugode koju oštećenik trpi i donekle pridonijeti naknadi izgubljenog zadovoljstva u ljudskom življenju.

Stajalište da je neimovinsku štetu dopušteno popraviti i u novčanom iznosu, prihvaćeno je i u hrvatskom pravnom sustavu koji isplatu takve odštete u osnovi određuje kao pravo oštećenika

(žrtve) nekog nasilnog ili drugog štetnog događaja na isplatu pravične novčane naknade (čl. 1100. Zakona o obveznim odnosima). Sustav isplate novčane naknade za pretrpljene tjelesne i duševne patnje poznaju i mnogi drugi pravni poredci u Europi i izvan nje.

Prema Zakonu o obveznim odnosima neimovinska šteta nastaje uvijek kad štetnik povrijedi žrtvino pravo osobnosti, primjerice pravo na tjelesno ili duševno zdravlje (čl. 19. u vezi s čl. 1046. Zakona o obveznim odnosima).

Uloga sudova u zaštiti prava osobnosti

Koja je uloga instituta neimovinske štete u zaštiti prava osobnosti? Sudovi su jedan od čimbenika socijalne kontrole, a obvezno pravo jedan je dio ukupnog društvenog i pravnog sustava. Kroz zakonsku instituciju popravljivanja neimovinske štete, u nenovčanom ili novčanom obliku, sudovi obvezuju odgovornu osobu na popravljivanje te štete u konkretnoj situaciji i konkretnom oštećeniku, ali istodobno šalju i poruku drugima o neprihvatljivosti i štetnosti određenog ponašanja i time djeluju preventivno. Sudovi, dakle, djeluju kao dio sustava zaštite prava osobnosti. Zato se može reći da kroz izricanje osude odgovorne osobe na popravljivanje neimovinske štete sudovi izriču i odluku koja (ponekad) ima elemente privatne kazne osobi odgovornoj za postupke kojima je povrijeđeno nečije pravo osobnosti. Pogotovo se to može reći za situacije kad sudovi dosuđuju naknadu štete zbog povrede dostojanstva, časti, ugleda, dobrog glasa i slično. Elementi privatne kazne postoje iako odluku o popravljivanju štete izriče sud kao državno tijelo. Naime, učinak te odluke, pogotovo kad je riječ o isplati pravične novčane naknade, ide u korist oštećenika, a ne u korist državnog proračuna.

U svakom slučaju smatramo bitnom mogućnost suda da individualizira iznos odštete koji pripada žrtvi s obzirom na sve okolnosti slučaja.

Što je sporno

Obveza štetnika ili osobe koja odgovara za njega da oštećeniku (žrtvi) plati novčanu naknadu otvara u hrvatskoj pravnoj praksi mnogobrojna pitanja i dvojbe. Napose kako objektivizirati kriterije (mjerila) na osnovi kojih bi se moglo u (približno) istim činjeničnim situacijama žrtvi isplatiti (približno) jednak iznos novčane naknade.

Ni u Europi ne postoje jedinstvene metode vrednovanja neimovinske štete, odnosno ocjene njezinih posljedica i iznosa (visine) naknade.

Relativno stabilnu dugogodišnju sudsku praksu u pogledu iznosa novčane naknade nematerijalne štete doveo je, u Republici Hrvatskoj, u pitanje Zakon o obveznim odnosima koji je na snagu stupio 1. siječnja 2006. i kojim je u hrvatski pravni sustav uveden pravni institut neimovinske štete kao povrede prava osobnosti.

Naime, zakonodavac je ostavio otvorenim pitanje koje činjenice, a osobito na koji način, u slučaju spora, sud treba utvrditi da bi se odredio novčani iznos (visina) pravične novčane naknade neimovinske štete na koju oštećenik (žrtva) ima pravo.

Nova, kako se u teoriji naziva, *objektivna koncepcija* popravljivanja neimovinske štete otvara, primjerice, pitanja:

- a) Što su činjenice, a što pravna osnova pravične novčane naknade neimovinske štete?
- b) Koje činjenice utječu na iznos (visinu) pravične novčane naknade?
- c) Kako utvrđivati navedene činjenice?
- d) Kako sastaviti tužbu i postaviti tužbeni zahtjev za isplatu pravične novčane naknade?
- e) Kakav je sadržaj naloga za vještačenje koji sud daje medicinskom sudskom vještaku?
- f) Kako obrazložiti odluku suda?

g) Smiju li se u primjeni novog ZOO-a koristiti Orijentacijski kriteriji Vrhovnog suda Republike Hrvatske iz 2002.?

Ta pitanja predmet su ovog rada u kojem autor upućuje i na sudsku praksu. Objavljena praksa ne izražava (uvijek) autorovo stajalište.

U radu se navodi i sudska praksa koja je nastala u primjeni Zakona o obveznim odnosima koji je važio do 31. prosinca 2005. (ZOO/91) kad autor smatra da ona može biti aktualna i u primjeni novog, sada važećeg ZOO-a. No, pri korištenju te prakse uvijek valja imati na umu propise koji su važili u određeno vrijeme i kontekst konkretnog slučaja.

Knjiga se u bitnom osniva na propisima ZOO-a. Ako se uz broj članka ne spominje puni ili skraćeni naziv zakona, riječ je o ZOO-u.

U knjizi je citirana i mnogobrojna literatura vezana uz pojedine pravne institute iz Zakona o radu. To je učinjeno zato da bi čitatelj, uz propise i sudsku praksu, mogao dobiti i informacije o stručnim i znanstvenim radovima (*doktrini*). Citirana literatura ne odražava uvijek stajališta autora ove knjige.

U tim okvirima treba ocjenjivati domašaj ove knjige.

U Zagrebu 9. siječnja 2013.

Ivica Crnić, dipl. iur.